

ΣΤΕ 3943/2015 [Μέτρα Αποκατάστασης Ασωπού]

Περίληψη

- Έχει αναδειχθεί το χρόνιο πρόβλημα ουσιώδους διατάραξης του οικοσυστήματος του Ασωπού ποταμού και η ανάγκη να ληφθούν μέτρα αποκαταστάσεώς του, δεδομένου, μάλιστα, ότι πέραν του φυσικού οικοσυστήματος, συντρέχει άμεσος κίνδυνος και για την υγεία των κατοίκων. Ενόψει κυρίως του ότι έχουν ήδη κατατεθεί μελέτες σχετικά με το πρόβλημα αυτό και ευρίσκονται στη διάθεση της Διοικήσεως ενώ και οι ίδιοι οι αιτούντες έχουν επικαλεσθεί με αίτησή τους προς την Διοίκηση σχετική μελέτη προστασίας και αποκατάστασης για την αντιμετώπιση του ζητήματος, καλείται η Διοίκηση χωρίς καμία περαιτέρω καθυστέρηση: α) να διακόψει τη λειτουργία όσων μονάδων δεν διαθέτουν σύστημα επεξεργασίας αποβλήτων ή λειτουργούν κατά παράβαση των σχετικών με την επεξεργασία αποβλήτων περιβαλλοντικών όρων, ώστε να αποφευχθεί η περαιτέρω ρύπανση του οικοσυστήματος, β) να επιλύσει το γενικότερο πρόβλημα επεξεργασίας αποβλήτων, είτε με την κατασκευή κεντρικής μονάδας, είτε με όποιο αντίστοιχο έργο επιλέξει, ενόψει και των σχετικών μελετών, και γ) να λάβει τα κατάλληλα μέτρα αποκατάστασης του διαταραχθέντος οικοσυστήματος, μεταξύ των οποίων και το προεδρικό διάταγμα του άρθρου 23 του ν. 1650/1986.

Πρόεδρος: *Χρ. Ράμμος*

Εισηγητής: *Αικ. Σακελλαροπούλου*

Δικηγόροι: *Μ. Χαϊνταρλής, Π. Αθανασούλης, Μ. Βασδέκη*

Βασικές σκέψεις

2. Επειδή, με την αίτηση αυτή ζητείται η ακύρωση της παράλειψης της Διοίκησης, που εκδηλώθηκε με τη σιωπηρή απόρριψη της από 22.5.2009 αίτησης των αιτούντων, να προβεί: α) στην έκδοση απόφασης σχετικά με την έγκριση περιβαλλοντικών για το έργο «Κεντρική Μονάδα Επεξεργασίας Υγρών Βιομηχανικών Αποβλήτων περιοχής Ασωπού» και των απαραίτητων συνοδών αυτού έργων (δικτύου αποχέτευσης βιομηχανικών επεξεργασμένων αποβλήτων), σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν. 1650/1986 (Α' 160), όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 2 του ν. 3010/2002 (Α' 91) και τον προσδιορισμό του φορέα λειτουργίας του και/ή β) στην κίνηση της διαδικασίας για την έκδοση προεδρικού διατάγματος με θέμα το χαρακτηρισμό της περιοχής λεκάνης απορροής του χειμάρρου του Ασωπού

- ποταμού ως «Ζώνης Ειδικών Περιβαλλοντικών Ενισχύσεων», σύμφωνα με το άρθρο 23 του ν. 1650/1986.
3. Επειδή, η ως άνω αίτηση υπεβλήθη, όπως προκύπτει, στις 22.5.2009 στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (αρ. πρωτ. 1615/22.5.2009), στο Υπουργείο Ανάπτυξης (αρ. πρωτ. 4929/22.5.2009), στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (αρ. πρωτ. 3264/22.5.2009) και Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (αρ. πρωτ. 68265/22.5.2009). Συνεπώς, η υπό κρίση αίτηση, κατατεθείσα στις 19.10.2009, ασκείται εμπροθέσμως κατά της σιωπηρής απόρριψης της αίτησης αυτής.
  4. Επειδή, οι αιτούντες, φερόμενοι ως κάτοικοι των περιοχών Χαλκουτσίου, Σκάλας Ωρωπού, Νέων Παλατιών και Δηλεσίου, οι οποίοι υπέβαλαν την ως άνω αίτηση ενώπιον της Διοικήσεως, με έννομο συμφέρον ασκούν την υπό κρίση αίτηση, ισχυριζόμενοι ότι οι ως άνω περιοχές επηρεάζονται άμεσα από τη συνεχιζόμενη ρύπανση του Ασωπού ποταμού, των παραποτάμων του και των υπόγειων υδάτων της περιοχής, παραδεκτώς δε ομοδικούν, προβάλλοντας κοινούς λόγους ακυρώσεως που στηρίζονται στην ίδια πραγματική και νομική βάση.
  5. Επειδή, στο άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος του 1975, όπως ισχύει μετά την αναθεώρηση του 2001, ορίζεται ότι: «1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. ...». Εξάλλου, το άρθρο 191 της Ενοποιημένης Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 174 ΣυνΕΚ) ορίζει τα εξής: «1. Η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος συμβάλλει στην επιδίωξη των ακόλουθων στόχων: - τη διατήρηση, προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, - την προστασία της υγείας του ανθρώπου, - τη συνετή και ορθολογική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων, - την προώθηση, σε διεθνές επίπεδο, μέτρων για την αντιμετώπιση των περιφερειακών ή παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων και ιδίως την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος. 2. Η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος αποβλέπει σε υψηλό επίπεδο προστασίας και λαμβάνει υπόψη την ποικιλομορφία των καταστάσεων στις διάφορες περιοχές της Κοινότητας. Στηρίζεται στις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, της επανόρθωσης των καταστροφών του περιβάλλοντος, κατά προτεραιότητα στην πηγή, καθώς και στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Στο πλαίσιο αυτό, τα μέτρα εναρμόνισης που ανταποκρίνονται σε ανάγκες προστασίας του περιβάλλοντος περιλαμβάνουν, όπου ενδείκνυται, ρήτρα διασφάλισης που εξουσιοδοτεί τα κράτη μέλη να λαμβάνουν, για μη οικονομικούς περιβαλλοντικούς λόγους, προσωρινά μέτρα υποκείμενα σε κοινοτική διαδικασία ελέγχου ...».

6. Επειδή, κατά την έννοια των ως άνω διατάξεων, ο συντακτικός και ο κοινοτικός νομοθέτης, έχοντας επίγνωση του οικολογικού προβλήματος, το οποίος σε κάποιες πτυχές του, όπως η ρύπανση, θίγει κα άλλο βασικό αγαθό, την ανθρώπινη υγεία, ανήγαγε το φυσικό περιβάλλον σε αντικείμενο ιδιαίτερης έννομης προστασίας, η προστασία δε αυτή πρέπει να είναι πλήρης και αποτελεσματική. Κατά συνέπεια, η ως άνω συνταγματική διάταξη καθιστά υποχρεωτική για μεν τον κοινό νομοθέτη και τη Διοίκηση τη λήψη των προς τούτο αναγκαίων προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων, και δε είτε κανονιστικών είτε γενικών ατομικών είτε ατομικών, για δε τα δικαστήρια την παροχή αποτελεσματικής προστασίας στο φυσικό περιβάλλον. Ως εκ τούτου, παράλειψη της Διοικήσεως προς λήψιν των μέτρων αυτών είναι, παράλειψη οφειλομένης ενεργείας υποκειμένη σε ακύρωση από το Συμβούλιο της Επικρατείας, κατά την έννοια του άρθρου 45 παρ. 4 του κωδ. π.δ. 18/ 1989, εφόσον άλλως η μεν συνταγματική επιταγή θα μετέπιπτε σε θεωρητική διακήρυξη αρχής, το δε φυσικό περιβάλλον θα παρέμενε άνευ προστασίας, εκτεθειμένο σε καταστροφή, εναντίον της σαφούς βουλήσεως του συνταγματικού νομοθέτη (ΣτΕ 976/2015, 3976/2010, 7μ., 1242/2008, 2818/1997 κ.ά.).
7. Επειδή, οι διατάξεις του ν. 855/1978 «Περί κυρώσεως της υπογραφείσης εις Βαρκελώνην το 1976 Διεθνούς Συμβάσεως "περί προστασίας της Μεσογείου Θαλάσσης εκ της ρυπάνσεως" μετά του συνημμένου εις αυτήν Παραρτήματος, ως και των πρωτοκόλλων αυτής ...» (Α΄ 235) και του ν. 1634/ 1986 «Κύρωση των πρωτοκόλλων 1980 «Για την προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από τη ρύπανση από χερσαίες πηγές» και 1982 «περί των ειδικά προστατευομένων περιοχών της Μεσογείου» (Α΄ 104), όπως τροποποιήθηκε με το ν. 3022/2002 μετά τις τροποποιήσεις του πρωτοκόλλου του 1980 που υιοθετήθηκαν στις 7.3.1996 στις Συρακούσες οι οποίες, κατά τη νομολογία του ΔΕΚ αποτελούν μέρος του κοινοτικού δικαίου (απόφαση 7.10.2004 Επιτροπή κατά Γαλλίας, C-239/03 για τη προστασία της λίμνης Berre), περιλαμβάνουν ρυθμίσεις για την προστασία της Περιοχής της Μεσογείου Θαλάσσης από τη ρύπανση, μεταξύ άλλων, από χερσαίες πηγές που προέρχεται είτε άμεσα από διάθεση με απ' ευθείας εκροή προς τη θάλασσα ή μέσω παράκτιας διάθεσης είτε έμμεσα, μέσω ποταμών, καναλιών και άλλων υδάτινων ρευμάτων.
8. Επειδή, εξάλλου, στην έννοια του φυσικού περιβάλλοντος περιλαμβάνονται τα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα ως φυσικοί πόροι και ως οικοσυστήματα, για την προστασία των οποίων μερίμνησε και ο κοινός νομοθέτης, συμμορφούμενος στην συνταγματική επιταγή του άρθρου 24 διά του ν. 1650/ 1986 (Α΄ 160). Συγκεκριμένα, στο άρθρο 1 παρ. 3 περίπτωση β΄ του ν. 1650/1986 ορίζεται ότι μεταξύ των επιδιώξεων του νόμου αυτού είναι «η προστασία των επιφανειακών και υπόγειων νερών θεωρούμενων ως φυσικών πόρων και ως οικοσυστημάτων» ενώ στην περ. ε΄ της ίδια διατάξης ότι επιδιώκεται και «η προστασία των ακτών των

θαλασσών, των οχθών των ποταμών, των λιμνών, του βυθού αυτών και των νησίδων ως φυσικών πόρων, ως στοιχείων οικοσυστημάτων και ως στοιχείων του τοπίου». Στο άρθρο 4 του νόμου αυτού, όπως είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 2 του ν. 3010/2002 (Α΄91) και ίσχυε κατά τον χρόνο που απερρίφθη σιωπηρώς από την Διοίκηση η αίτηση των αιτούντων την υπό κρίση αίτηση, ορίζονταν τα της διαδικασίας και του περιεχομένου της εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων. Το άρθρο 6 παρ. 1-3 του ως άνω νόμου, όπως οι παρ. αυτές ίσχυαν κατά τον κρίσιμο χρόνο πριν την αντικατάστασή τους από το άρθρο 20 του ν. 4014/2011 (Α΄ 209) (βλ. άρθρο 31 παρ. 6 του ν. 4014/2011), όριζε ότι «1. Ο έλεγχος για την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων ανήκει στα όργανα της υπηρεσίας που είναι αρμόδια, κατά τις οικείες διατάξεις, να εγκρίνουν την ίδρυση, λειτουργία ή πραγματοποίηση έργου ή δραστηριότητας. Όπου, κατά την κείμενη νομοθεσία, ο έλεγχος για την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων γίνεται από διανομαρχιακές ή περιφερειακές υπηρεσίες, ανεξάρτητα από το αν έχουν ή όχι και την αρμοδιότητα για την έγκριση της ίδρυσης, λειτουργίας ή πραγματοποίησης του αντίστοιχου έργου ή δραστηριότητας, οι υπηρεσίες αυτές διατηρούν την παραπάνω αρμοδιότητα ελέγχου. 2. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων μπορεί αυτοτελώς να διενεργεί ελέγχους για την παρακολούθηση της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων σε ολόκληρη τη χώρα. 3. Ελέγχους για την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων διενεργούν και τα κατά το άρθρο 26 Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος. 4. ...». Περαιτέρω, στο άρθρο 10 αυτού καθιερώνεται η υποχρέωση του Υπουργού Περιβάλλοντος-Χωροταξίας με τους εκάστοτε συναρμόδιους Υπουργούς να επιβάλλουν σε έργα και δραστηριότητες του άρθρου 3 και σε κάθε άλλη δραστηριότητα που είναι δυνατόν να υποβαθμίσει τα ύδατα περιορισμούς και μέτρα για την προστασία τους. Οι περιορισμοί αυτοί «μπορεί να περιλαμβάνουν ιδίως: αποστάσεις ασφαλείας, εφαρμογή τεχνολογίας αντιρρύπανσης ... οριακές τιμές υγρών αποβλήτων ... εγκατάσταση οργάνων ελέγχου της ποιότητας των υγρών αποβλήτων ... μεθόδους τελικής διάθεσης υγρών αποβλήτων, ...». Περαιτέρω, στο άρθρο 11 του ίδιου νόμου καθιερώνεται η υποχρέωση Υπουργού Περιβάλλοντος-Χωροταξίας με τους εκάστοτε συναρμόδιους Υπουργούς να καθορίζουν μέτρα και τρόπους προστασίας των εδαφών και, περαιτέρω, προβλέπεται ότι με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος - Χωροταξίας και των εκάστοτε συναρμόδιων Υπουργών, η οποία λαμβάνεται ύστερα από εισήγηση του Υπουργείου Περιβάλλοντος - Χωροταξίας και γνώμη των Ο.Τ.Α., καθορίζονται κατά περίπτωση οι χώροι, όπου επιτρέπεται η τελική διάθεση τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων. Στα άρθρα 18 επ. περιλαμβάνονται διατάξεις, που προβλέπουν την καθιέρωση ειδικού καθεστώτος προστασίας για «χερσαίες, υδάτινες ή μικτού χαρακτήρα περιοχές ... λόγω της οικολογικής, γεωμορφολογικής, βιολογικής, επιστημονικής ή αισθητικής σημασίας τους». Περαιτέρω, στο άρθρο 23 του ίδιου νόμου ορίζεται ότι

«1. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, είναι δυνατό να χαρακτηρίζονται ως ζώνες ειδικών περιβαλλοντικών ενισχύσεων περιοχές με φυσικούς αποδέκτες που παρουσιάζουν κρίσιμα περιβαλλοντικά προβλήματα και δεν πληρούν τις κατευθυντήριες ή και οριακές τιμές των παραμέτρων ποιότητας των άρθρων 7 παράγρ. 1 και 9 παράγρ. 1. ... Ο χαρακτηρισμός μιας περιοχής ως ζώνης ειδικών περιβαλλοντικών ενισχύσεων γίνεται με βάση ειδική μελέτη που εκπονείται είτε από τη νομαρχία είτε από τους οικείους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, είτε από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων είτε, τέλος, προκειμένου για την περιοχή των ρυθμιστικών σχεδίων Αθήνας και Θεσσαλονίκης, από τον Οργανισμό Αθήνας και τον Οργανισμό Θεσσαλονίκης αντίστοιχα. Η μελέτη αυτή τεκμηριώνει την κρισιμότητα του προβλήματος με μετρήσεις και στοιχεία συγκρίσιμα με εκείνα του εθνικού δικτύου παρακολούθησης της ποιότητας της ατμόσφαιρας ή των νερών και προτείνει τους ενδεικνυόμενους ειδικούς περιορισμούς και μέτρα για την αναβάθμιση του περιβάλλοντος της συγκεκριμένης περιοχής. 2. Με το προεδρικό διάταγμα της προηγούμενης παραγράφου είναι δυνατό να προβλέπεται η παροχή οικονομικών κινήτρων ή η επιβολή ανταποδοτικών τελών στα νομικά ή φυσικά πρόσωπα που υπόκεινται στους παραπάνω ειδικούς περιορισμούς και μέτρα, να καθορίζονται οι σχετικές προϋποθέσεις και διαδικασία, καθώς και ο τρόπος είσπραξης και απόδοσης των τελών και να ρυθμίζεται κάθε αναγκαία λεπτομέρεια. 3. Η παρακολούθηση της εφαρμογής των ειδικών περιορισμών και μέτρων που επιβάλλονται κατά την παρ. 1 ανήκει στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Προκειμένου για την περιοχή των ρυθμιστικών σχεδίων Αθήνας και Θεσσαλονίκης η παρακολούθηση αυτή ανήκει ειδικότερα στον Οργανισμό Αθήνας και τον Οργανισμό Θεσσαλονίκης». Περαιτέρω, στα άρθρα 28-30 του ως άνω νόμου (βλ. τις διατάξεις αυτές, όπως ίσχυαν κατά τον κρίσιμο χρόνο - το άρθρο 28 πριν την τροποποίησή του από τα άρθρα 16 του ν. 3937/2011 και 7 του ν. 4042/2012 και το άρθρο 30 πριν από την τροποποίησή του από τα άρθρα 21 του ν. 4014/2011 και 53 παρ. 1 του ν. 3900/2010) ορίζονται οι ποινικές, αστικές και διοικητικές κυρώσεις, που επιβάλλονται στην περίπτωση ρύπανσης ή υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Περαιτέρω, ο ν. 1739/1987 (Α΄ 201), με τον οποίο ρυθμίσθηκαν τα συναρτώμενα με τη διαχείριση των υδατικών πόρων της Χώρας θέματα, προβλέπει στο άρθρο 12 αυτού ότι η διάθεση λυμάτων, βιομηχανικών αποβλήτων και γενικά υποβαθμισμένων ποιοτικά νερών ή άλλων υλικών στους υδατικούς αποδέκτες γίνεται σύμφωνα με το ν. 1650/1986 και, περαιτέρω, ότι για την απαγόρευση διάθεσης των παραπάνω υλικών σε θέσεις και χρονικές περιόδους που κρίνονται επιβλαβείς για το υδατικό οικοσύστημα ή τις χρήσεις

νερού, μπορούν να γίνουν ειδικές ρυθμίσεις, οι οποίες ορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας. Περαιτέρω, στο ν. 3199/2003 (Α΄ 24) και το εκδοθέν κατ’ εξουσιοδότηση του νόμου αυτού π.δ. 51/2007 (Α΄ 54), που ρυθμίζουν, σε συμμόρφωση προς την οδηγία 2000/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23.10.2000 «για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων» (EE L 327/22.12.2000) τα ζητήματα διαχείρισης των υδατικών πόρων της χώρας, προβλέποντας διαδικασία προγραμματισμού για την ανάπτυξή τους, με την έγκριση αντιστοίχων σχεδίων και προγραμμάτων, περιέχονται ρυθμίσεις που αφορούν τη λήψη μέτρων για την προστασία των υδάτων από τη ρύπανση (βλ. άρθρα 8, 9 του ν. 3199/2003, άρθρα 4, 9, 11, 12, 13, 14 του π.δ. 51/2007), καθώς και την επιβολή κυρώσεων σε βάρος των προσώπων που ρυπαίνουν ή υποβαθμίζουν τα νερά ή παραβαίνουν τις διατάξεις των ως άνω νομοθετημάτων (άρθρα 13 και 14 του ν. 3199/2003 και άρθρο 18 του π.δ. 51/2007). Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 4 του ν. 3199/2003, ορίστηκε με την εκδοθείσα μετά τη σιωπηρή απόρριψη της ένδικης αίτησης από τη Διοίκηση Κ.Υ.Α. 140384/2011 (Β΄ 2017) Εθνικό Δίκτυο Παρακολούθησης της ποιότητας και ποσότητας των υδάτων με καθορισμό των θέσεων (σταθμών) μετρήσεων –μεταξύ άλλων, και στο υδατικό σύστημα του Ασωπού ποταμού (βλ. Παράρτημα της ως άνω Κ.Υ.Α.)– και των φορέων που υποχρεούνται στη λειτουργία τους. Επίσης, στην εκδοθείσα μετά τη σιωπηρή απόρριψη του ένδικης αίτησης από τη Διοίκηση Κ.Υ.Α. 39626/2208/E130/2009 (Β΄ 2075) «Καθορισμός μέτρων για την προστασία των υπόγειων νερών από την ρύπανση και την υποβάθμιση, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2006/118/EK “σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση” του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 2006» προβλέπονται τα κριτήρια και η διαδικασία αξιολόγησης της χημικής κατάστασης των υπόγειων υδάτων, καθώς μέτρα για την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση. Περαιτέρω, στην Κ.Υ.Α. Η.Π. 13588/725/2006 (Β΄ 383) «Μέτρα, όροι και περιορισμοί για την διαχείριση επικινδύνων αποβλήτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 91/689/E.Ο.Κ. «για τα επικίνδυνα απόβλητα» του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 1991. Αντικατάσταση της υπ’ αριθμ. 19396/1546/1997 κοινής υπουργικής απόφασης “Μέτρα και όροι για τη διαχείριση επικινδύνων αποβλήτων” (Β΄ 604)» ορίζεται, μεταξύ άλλων: «... Άρθρο 4 Αρχές και στόχοι διαχείρισης Επικινδύνων Αποβλήτων 1. Η διαχείριση των επικινδύνων αποβλήτων πραγματοποιείται κατά τρόπον ώστε να διασφαλίζεται ότι δεν τίθεται σε κίνδυνο, άμεσα ή έμμεσα, η υγεία του

ανθρώπου και ότι δεν χρησιμοποιούνται διαδικασίες ή μέθοδοι, οι οποίες ενδέχεται να βλάψουν το περιβάλλον. Ειδικότερα λαμβάνονται μέτρα ώστε: α) Να μη δημιουργούνται κίνδυνοι για τα νερά (θαλάσσια, επιφανειακά και υπόγεια), τον αέρα, το έδαφος, τη χλωρίδα, την πανίδα καθώς και την εν γένει γεωργοκτηνοτροφική, δασική και αλιευτική παραγωγή. β) Να μην προκαλούνται οχλήσεις από το θόρυβο ή τις οσμές. γ) Να μην προκαλούνται αρνητικές επιδράσεις στο φυσικό τοπίο καθώς και σε περιοχές ιδιαίτερου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος. ... 3. Η διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων διέπεται από τις ακόλουθες αρχές: α. Την αρχή της προφύλαξης και της πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων, σύμφωνα με την οποία επιδιώκεται ο περιορισμός του συνολικού όγκου των αποβλήτων και η μείωση των επιβλαβών συνεπειών για την υγεία και το περιβάλλον, μέσω της επαναχρησιμοποίησης, της ανάκτησης υλικών και της ανακύκλωσης, καθώς και της ανάκτησης ενέργειας χωρίς ρύπανση του περιβάλλοντος, ώστε να μειώνεται η ποσότητα των αποβλήτων προς τελική διάθεση, λαμβάνοντας υπόψη το οικονομικό και κοινωνικό κόστος. β. Την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», με έμφαση στην ευθύνη του παραγωγού των αποβλήτων. γ. Την αρχή της εγγύτητας σύμφωνα με την οποία επιδιώκεται τα απόβλητα, κατά το δυνατόν και στο πλαίσιο εφαρμογής της παραγράφου 5, να οδηγούνται σε μία από τις πλησιέστερες εγκεκριμένες εγκαταστάσεις επεξεργασίας ή/και διάθεσης, εφόσον αυτό είναι περιβαλλοντικά αποδεκτό και οικονομικά εφικτό. δ) Την αρχή της επανόρθωσης των ζημιών στο περιβάλλον. 4. Απαγορεύεται η εγκατάλειψη, η απόρριψη και η ανεξέλεγκτη διάθεση των επικινδύνων αποβλήτων. 5. ... Άρθρο 7. Μέτρα και προϋποθέσεις για τη διαχείριση των επικινδύνων αποβλήτων. Α. Έγκριση περιβαλλοντικών όρων 1.α) Για τις εργασίες αποθήκευσης, επεξεργασίας και τις άλλες εργασίες αξιοποίησης ή/και διάθεσης επικινδύνων αποβλήτων απαιτείται έγκριση περιβαλλοντικών όρων, σύμφωνα με τα άρθρα 3, 4 και 5 του ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 1, 2 και 3 του ν. 3010/2002, καθώς και με τις κατ' εξουσιοδότηση των άρθρων αυτών εκδοθείσες κανονιστικές διατάξεις όπως εκάστοτε ισχύουν. Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων αποτελεί προϋπόθεση για τη χορήγηση της προβλεπόμενης στην παράγραφο Β του παρόντος άρθρου άδειας. ... Β. Άδεια διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων ... 2.4. Εκτός των στοιχείων που προβλέπονται στα εδάφια α, β και γ της παραγράφου Β.2.3 του παρόντος άρθρου, η αρμόδια αρχή για την χορήγηση της άδειας, δύναται να ζητεί από τον ενδιαφερόμενο, την υποβολή συμπληρωματικών στοιχείων, καθώς και τη διενέργεια ελέγχου και πιστοποίησης από τα αρμόδια δημόσια εργαστήρια ή δημόσια ερευνητικά ιδρύματα ή διαπιστευμένα ιδιωτικά εργαστήρια από τα Κράτη μέλη της Ε.Ε. και να επιβάλλει κάθε πρόσθετο όρο για τη διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας, τόσο κατά τη χορήγηση της άδειας, όσο και μετά τη χορήγηση αυτής στην περίπτωση που παρά τα ληφθέντα

μέτρα διαπιστωθούν επιπτώσεις στο περιβάλλον και τη δημόσια υγεία. 2.5. Η αδειοδοτούσα αρχή δύναται να απορρίπτει αιτιολογημένα την αίτηση για χορήγηση της άδειας, έστω κι αν έχει εκδοθεί η προβλεπόμενη στο παρόν άρθρο απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, ιδίως όταν κρίνεται ότι η μελέτη οργάνωσης της εγκατάστασης ή του δικτύου συλλογής και μεταφοράς δεν είναι περιβαλλοντικά αποδεκτή. ... Άρθρο 10 Κάθε κάτοχος επικινδύνων αποβλήτων υποχρεούται: α) Είτε να παραδίδει τα απόβλητα σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο (δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου) για τη συλλογή, μεταφορά, αποθήκευση, επεξεργασία, αξιοποίηση ή διάθεσή τους, στο οποίο έχει χορηγηθεί η σχετική άδεια σύμφωνα με το άρθρο 7 της παρούσας απόφασης, ... β) Είτε να εξασφαλίζει ο ίδιος τη συλλογή, μεταφορά, αποθήκευση, αξιοποίηση ή διάθεσή τους σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας απόφασης, ... Άρθρο 11 Η διαχείριση των επικινδύνων αποβλήτων γίνεται με ευθύνη του φορέα διαχείρισης, σύμφωνα με τις ειδικότερες διατάξεις της εκάστοτε κείμενης νομοθεσίας ... Άρθρο 12 1. Η αναγνώριση και αποτίμηση (αξιολόγηση) της ρύπανσης σε χώρους ή εγκαταστάσεις, ή στον ευρύτερο χώρο, όπου έχουν διενεργηθεί εργασίες διαχείρισης ή απόρριψης επικίνδυνων αποβλήτων, και η διακρίβωση του φορέα διαχείρισης ή κατόχου των επικίνδυνων αποβλήτων πραγματοποιούνται από την αρμόδια υπηρεσία Περιβάλλοντος της οικείας Περιφέρειας. Μέσα σε ένα (1) χρόνο από την έναρξη ισχύος της παρούσας απόφασης ο φορέας διαχείρισης των επικινδύνων αποβλήτων υποχρεούται να υποβάλει στην ως άνω αρμόδια υπηρεσία ειδική μελέτη εξυγίανσης - αποκατάστασης των χώρων ή εγκαταστάσεων, ... Με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας μετά από εισήγηση της αρμόδιας Υπηρεσίας Περιβάλλοντος της οικείας Περιφέρειας, καθορίζονται οι εργασίες και τα έργα επιτόπιας εξυγίανσης ή/και αποκατάστασης του περιβάλλοντος στους ως άνω χώρους ή εγκαταστάσεις, με στόχο την άρση ή την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων της ρύπανσης. ... Άρθρο 17 Κυρώσεις. Σε οποιονδήποτε γίνεται υπαίτιος παράβασης των διατάξεων της παρούσας απόφασης με πράξη ή παράλειψη, επιβάλλονται οι ποινικές, αστικές και διοικητικές κυρώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 28, 29 και 30 του ν. 1650/1986, όπως ισχύουν. Οι κυρώσεις αυτές επιβάλλονται ανεξάρτητα από τις κυρώσεις που προβλέπονται σε άλλες διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας όπως στο άρθρο 20 του ν. 2939/2001 (Α΄ 179)». Εξάλλου, στους γενικούς στόχους του Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων (ΕΣΔΕΑ), που εγκρίθηκε σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. Α της ως άνω Κ.Υ.Α. με την Κ.Υ.Α. 8668/2007 (Β΄ 287), περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η ανάπτυξη μεθόδων αξιοποίησης, ασφαλούς επεξεργασίας των επικίνδυνων αποβλήτων και υποδομών ασφαλούς τελικής διάθεσης των υπολειμμάτων της επεξεργασίας των επικίνδυνων αποβλήτων και των επικίνδυνων αποβλήτων, για τα οποία δεν είναι εφικτή η εφαρμογή τεχνικών επεξεργασίας/αξιοποίησης με εφαρμογή της αρχής ο «ρυπαίνων πληρώνει», καθώς και η καταγραφή και

προγραμματισμός αποκατάστασης ή/και εξυγίανσης των ρυπασμένων χώρων λόγω ακατάλληλης απόθεσης επικίνδυνων αποβλήτων ή/και χώρων που έχουν ρυπανθεί από επικίνδυνες ουσίες (βλ. Παράρτημα, σημείο 4.2.1). Ειδικές ρυθμίσεις για την επεξεργασία και τη διάθεση αστικών λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων περιέχουν η Κ.Υ.Α. 5673/400/1997 (Β´ 192) και η υγειονομική διάταξη Ε1β221/1965 (Β´ 138), η οποία επιβάλλει ειδικούς όρους και υποχρεώσεις. Με την 19640/1979 νομαρχιακή απόφαση, (Β´ 136), ορίστηκε ο Ασωπός ως δυνητικός αποδέκτης βιομηχανικών λυμάτων, όπως όμως κρίθηκε με την 1543/2008 της Ολομελείας του Δικαστηρίου, ο καθορισμός αυτός έχει την έννοια ότι πρέπει να εξετάζεται, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, συνεκτιμωμένης και της μέχρι τότε επιβάρυνσης του οικοσυστήματος από κάθε φύσης ανθρωπογενείς δραστηριότητες, νόμιμες ή παράνομες, όπως αυτές εκάστοτε προκύπτουν από τα στοιχεία του φακέλου και, εν ελλείψει αυτών, από ειδικώς, προς τούτο, διενεργούμενη μελέτη, αν το ως άνω οικοσύστημα μπορεί να υποδεχθεί νέα ανθρωπογενή κατάλοιπα, χωρίς ουσιώδη αλλοίωσή του ή αν η φέρουσα ικανότητά του έχει, πλέον, κορεσθεί, οπότε δεν είναι ανεκτή οποιαδήποτε περαιτέρω επιβάρυνσή του. Εφόσον δε από τα, κατά περίπτωση, στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι το ποτάμιο οικοσύστημα έχει ήδη σοβαρώς επιβαρυνθεί, τότε, όπως κρίθηκε, η απορρέουσα από το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της υποχρέωσης αποκατάστασης των ουσιωδώς βλαβέντων σημαντικών οικοσυστημάτων, ως στοιχείων του προστατευομένου φυσικού περιβάλλοντος, επιβάλλει να προηγηθεί η απορρύπανσή του, με την λήψη όλων των καταλλήλων προς τούτο μέτρων, μόνον δε μετά ταύτα να εξετασθεί η δυνατότητα εκ νέου απόρριψης λυμάτων και αποβλήτων, μετά πλήρη, εννοείται, καθαρισμό τους, ώστε να μη προκληθεί εκ νέου το αυτό πρόβλημα. Περαιτέρω, ο Ασωπός ποταμός έχει ήδη ενταχθεί στο Εθνικό Πρόγραμμα Μείωσης της Ρύπανσης των Επιφανειακών Νερών της Χώρας από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες (βλ. Παράρτημα της υπ' αριθ. 50388/2704/Ε 103/12.12.2003 κ.υ.α., Β´ 1866, με την οποία επιχειρήθηκε η συμπλήρωση της μεταφοράς στην ελληνική έννομη τάξη της οδηγίας 76/464/Ε.Ο.Κ. του Συμβουλίου «περί ρυπάνσεως που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκχέονται στο υδάτινο περιβάλλον της Κοινότητας»). Εξάλλου, με το άρθρο 2 της εκδοθείσης μετά τη σιωπηρή απόρριψη της αίτησης των αιτούντων Κ.Υ.Α. 106253/2010 «Συμπλήρωση της οικ. 19652/1906/1999 κοινής υπουργικής απόφασης με θέμα “Προσδιορισμός των νερών που υφίστανται νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης – Κατάλογος ευπρόσβλητων ζωνών, σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 αντίστοιχα του άρθρου 4 της υπ' αριθμ. 16190/1335/1997 κοινής υπουργικής απόφασης (Β´ 519)”, όπως αυτή τροποποιήθηκε και ισχύει» (Β´ 1843) τα επιφανειακά και υπόγεια νερά της λεκάνης απορροής του Ασωπού ποταμού Βοιωτίας περιελήφθησαν στα νερά που υφίστανται ή ενδέχεται να υποστούν νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης, ενώ η περιοχή της λεκάνης του

Ασωπού ποταμού χαρακτηρίστηκε ως ευπρόσβλητη ζώνη (χερσαία περιοχή της οποίας τα νερά απορρέουν στα νερά που υφίστανται ή ενδέχεται να υποστούν νιτρορρύπανση και συμβάλλουν στη ρύπανσή τους). Με τη νεώτερη Κ.Υ.Α. 20488/2010 «Καθορισμός Ποιοτικών Περιβαλλοντικών Προτύπων στον ποταμό Ασωπό και Οριακών Τιμών Εκπομπών υγρών βιομηχανικών αποβλήτων στη λεκάνη απορροής του Ασωπού» (Β´ 749), αφού ελήφθη υπόψη, μεταξύ άλλων, το γεγονός ότι σε εφαρμογή του άρθρου 3 της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ για τα νερά, ο Ασωπός έχει ορισθεί ως ένα σύνολο υδάτινων σωμάτων, για τα οποία θα πρέπει να επιτευχθεί η καλή οικολογική και χημική κατάσταση σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Οδηγίας, καθώς και ... ότι η χημική ρύπανση των επιφανειακών υδάτων συνιστά απειλή τόσο για το υδάτινο περιβάλλον, με επιπτώσεις όπως η οξεία και η χρόνια τοξικότητα για υδρόβιους οργανισμούς, η συσσώρευση στο οικοσύστημα και οι απώλειες ενδιαιτημάτων και βιοποικιλότητας, όσο και για την ανθρώπινη υγεία προβλέφθηκε ότι ... θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στον εντοπισμό των αιτιών της ρύπανσης και να αντιμετωπιστούν οι εκπομπές στην πηγή, με τρόπο, που κρίνεται ως ο αποδοτικότερος και ο φιλικότερος προς το περιβάλλον» (βλ. προοίμιο) και με σκοπό (άρθρο 1) την προστασία, αναβάθμιση και αποκατάσταση της καλής κατάστασης, οικολογικής και χημικής των υδάτων του ποταμού Ασωπού, των παραποτάμων του και των ρεμάτων που βρίσκονται στην υδρογεωλογική λεκάνη του Ασωπού ποταμού, ώστε η ποιότητα των υδάτων να είναι κατάλληλη για κάθε χρήση πλην της παραγωγής του νερού για πόση και κολύμβηση, καθορίστηκαν ποιοτικά περιβαλλοντικά πρότυπα (ΠΠΠ) για τον ποταμό Ασωπό, τους παραποτάμους του και τα ρέματα που βρίσκονται στην υδρογεωλογική λεκάνη αυτού (άρθρο 3 και Παράρτημα Α), καθώς και οριακές τιμές εκπομπών για τα υγρά απόβλητα που προέρχονται από βιομηχανικές και λοιπές δραστηριότητες που αναπτύσσονται εντός της λεκάνης απορροής του ποταμού Ασωπού (άρθρο 5 και Παράρτημα Β). Περαιτέρω, με την ίδια απόφαση ορίσθηκε ότι στο πεδίο εφαρμογής της δεν ισχύουν τα άρθρα 2-8 και 14 της Υγειονομικής Διάταξης Ειβ.221/1965 (άρθρο 6), περαιτέρω, ότι υφιστάμενες βιομηχανικές και λοιπές δραστηριότητες που διαθέτουν τα υγρά τους απόβλητα στον ποταμό Ασωπό υποχρεούνται να υποβάλουν αίτηση αναθεώρησης των αποφάσεων έγκρισης περιβαλλοντικών όρων (ΑΕΠΟ) εντός του έτους 2010, ώστε να λάβουν νέους περιβαλλοντικούς όρους από τις αρμόδιες υπηρεσίες εντός του έτους 2010 ή το αργότερο έως το τέλος του α΄ εξαμήνου του 2011, με στόχο την επίτευξη των ορίων της παρούσας απόφασης εντός του έτους 2011 (άρθρο 7 παρ. 1) και, τέλος, ότι «Οι νέες Αποφάσεις Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων υφιστάμενων και νέων δραστηριοτήτων θα απαγορεύουν ρητά τη διάθεση των υγρών βιομηχανικών αποβλήτων βιομηχανικών και λοιπών δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας (α) σε απορροφητικούς βόθρους και (β) σε υπεδάφια διάθεσή τους. Για την β περίπτωση ανακαλούνται με την έκδοση των

- αποφάσεων έγκρισης περιβαλλοντικών όρων όσες άδειες υπεδάφιας διάθεσης υγρών αποβλήτων έχουν διατεθεί» (άρθρο 7 παρ. 3). Τέλος, με τα άρθρα 10 επ. του ν. 4042/2012 (Α΄24), εναρμονίσθηκε το εθνικό δίκαιο προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19.11.2008 για τα απόβλητα, (L312/22.11.2008), και θεσπίσθηκαν μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας, μεταξύ των οποίων, ιεράρχηση των δράσεων και των εργασιών διαχείρισης των αποβλήτων, ευθύνη για τη διαχείριση των αποβλήτων, καθώς και ειδικό κεφάλαιο σχετικά με τη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για τις δραστηριότητες που περιλαμβάνουν εργασίες επεξεργασίας.
9. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, από τα στοιχεία του φακέλου, προκύπτουν τα εξής: Το έτος 1997 εκπονήθηκε από το Τμήμα Χημικών Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου μελέτη με θέμα «Προκαταρκτική Έρευνα για το έργο: Ίδρυση και Λειτουργία Κεντρικής Μονάδας Επεξεργασίας Βιομηχανικών Αποβλήτων της Περιοχής Ασωπού και Αστικών Λυμάτων Αυλώνα». Σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο τεύχος «Ειδικές Τεχνικές Προδιαγραφές», η ως άνω Κεντρική Μονάδα Επεξεργασίας (ΚΜΕ) θα δέχεται και θα επεξεργάζεται α) τα βιομηχανικά απόβλητα της περιοχής Ασωπού και, ειδικότερα, τα υγρά απόβλητα που παράγονται από τις βιομηχανικές μονάδες, που δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή Οиноφύτων-Οινόης-Σχηματαρίου, καθώς και τα λύματα του εργαζόμενου σε αυτές προσωπικού, τα οποία θα καταλήγουν σε αυτόν μέσω Κεντρικού Αποχετευτικού Δικτύου των Βιομηχανιών και β) τα αστικά λύματα του Αυλώνα, τα οποία θα συλλέγονται και θα οδηγούνται στην ΚΜΕ μέσω ξεχωριστού αγωγού. Περαιτέρω, το έτος 1998 συντάχθηκαν από το Τμήμα Χημικών Μηχανικών του Ε.Μ.Π. Μελέτη Προέγκρισης Χωροθέτησης και Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την ως άνω Μονάδα. Όσον αφορά την υφιστάμενη κατά το χρόνο σύνταξης της ως άνω μελέτης κατάσταση ρύπανσης της περιοχής αναφέρονται στην ως άνω Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (κεφάλαιο 4) τα εξής: «Στην ευρύτερη περιοχή της Κεντρικής Μονάδας Επεξεργασίας και σε ζώνη επτά χιλιομέτρων υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων οι οποίες φτάνουν τις 162. Από τις μονάδες που υπάρχουν στην περιοχή, 52 μονάδες παράγουν υγρά απόβλητα σε ποσότητες που κυμαίνονται από 0.3 m³/ημέρα έως 3000m³/ημέρα ανάλογα με την παραγωγική διαδικασία που ακολουθείται και το μέγεθος κάθε βιομηχανίας. Τα απόβλητα αυτά παράγονται κυρίως από τα κλωστοϋφαντουργεία-βαφεία-φινιριστήρια, τις βιομηχανίες τροφίμων, τις μεταλλουργικές μονάδες, τις χημικές μονάδες καθώς επίσης και από τις κτηνοτροφικές μονάδες. Τα υγρά απόβλητα επεξεργάζονται σε ένα ποσοστό των μονάδων αυτών που δεν ξεπερνά το 50%, ενώ οι υπόλοιπες μονάδες διαθέτουν τα απόβλητα τους ανεπεξέργαστα. Επιπλέον πρέπει να αναφερθεί ότι σε ελάχιστες από τις μονάδες που διαθέτουν συστήματα επεξεργασίας, τα

συστήματα αυτά δουλεύουν ικανοποιητικά έτσι ώστε τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των επεξεργασμένων αποβλήτων να μην ξεπερνούν τα ανώτατα επιτρεπτά όρια για διάθεση σε φυσικούς αποδέκτες. Οι συνηθέστεροι τρόποι διάθεσης των παραγόμενων υγρών αποβλήτων, ανεξάρτητα από το αν αυτά επεξεργάζονται ή όχι πριν την τελική διάθεση τους, είναι η απόρριψη τους στον χείμαρρο Ασωπό και τους παραποτάμους του, η επιφανειακή διάθεση στο παρακείμενο έδαφος και η συγκέντρωση σε απορροφητικούς βόθρους. ... Άλλη πρακτική που ακολουθείται είναι αυτή της επιφανειακής διάθεσης, η οποία έχει ως αποτέλεσμα τόσο την επιβάρυνση του εδάφους με ανεπιθύμητες ρυπαντικές ουσίες (σε αρκετές περιπτώσεις με ιδιαίτερα υψηλές συγκεντρώσεις) όσο και του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα λόγω της υδατοπερατότητας διαφόρων γεωλογικών σχηματισμών που αναπτύσσονται στην περιοχή. Επιπλέον πρέπει να αναφερθεί ότι στον χείμαρρο Ασωπό διαθέτει τα απόβλητα του και ένας μεγάλος αριθμός βιομηχανικών μονάδων οι οποίες βρίσκονται εκτός της εξεταζόμενης περιοχής των 7 χιλιομέτρων. Σε ημερήσια βάση απορρίπτονται στον Ασωπό συνολικά περίπου 9500 m³ υγρών αποβλήτων, εκ των οποίων το μεγαλύτερο ποσοστό είναι είτε εντελώς ανεπεξέργαστα είτε ελλιπώς επεξεργασμένα. Η ως άνω κατάσταση καθιστά σύμφωνα με την ως άνω μελέτη «επιτακτική την ανάγκη κατασκευής της Κεντρικής Μονάδας Επεξεργασίας των αποβλήτων που παράγονται από τις βιομηχανικές μονάδες της περιοχής, η λειτουργία της οποίας θα έχει σαν αποτέλεσμα την ελαχιστοποίηση της διάθεσης υγρών αποβλήτων από τις γύρω βιομηχανίες στους φυσικούς αποδέκτες της περιοχής με συνέπεια την σταδιακή απορρύπανση τόσο του Ασωπού όσο και του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα». Το έτος 2009 ανατέθηκε στο Ε.Μ.Π. από το ΥΠΕΚΑ το «Έργο» «Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Υγρών Βιομηχανικών Αποβλήτων και Λυμάτων της Ευρύτερης Περιοχής Οиноφύτων-Σχηματαρίου». Στο πλαίσιο του ως άνω «Έργου» η Μονάδα Περιβαλλοντικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του Τμήματος Χημικών Μηχανικών του Ε.Μ.Π. εκπόνησε τα εξής επιμέρους «Έργα»: 1. «Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης αναφορικά με την παραγωγή και διαχείριση των υγρών βιομηχανικών αποβλήτων και των αστικών λυμάτων στην υπό εξέταση περιοχή» 2. «Σχεδιασμός Μονάδας Επεξεργασίας των παραγόμενων υγρών βιομηχανικών αποβλήτων και των αστικών λυμάτων στην υπό εξέταση περιοχή» 3. «Μελέτη δικτύων συλλογής και μεταφοράς των υγρών βιομηχανικών αποβλήτων και των αστικών λυμάτων στην υπό εξέταση περιοχή» 4. «Αξιολόγηση των προβλημάτων των προτεινόμενων έργων λόγω ύπαρξης αρχαιοτήτων» και 5. «Κοστολόγηση των σχεδιαζόμενων έργων». Στον Τόμο Α της εν λόγω μελέτης, αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι: α) στην εξεταζόμενη περιοχή υπάρχουν 378 βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες (οι 23 από αυτές είναι κλειστές και οι 5 υπό κατασκευή), από τις οποίες 130 παράγουν υγρά απόβλητα κατά την παραγωγική τους διαδικασία (συνολική ημερήσια ποσότητα παραγόμενων

υγρών βιομηχανικών αποβλήτων: 7.605 m³/ημέρα και συνολική ημερήσια ποσότητα λυμάτων προσωπικού που εργάζεται σε αυτές: 1.439 m³/ημέρα), β) ο κύριος όγκος των παραγόμενων υγρών βιομηχανικών αποβλήτων προέρχεται κυρίως από τους κλάδους «Βιομηχανίες Υφασμάτων και Δερμάτων» (ειδικότερα από τον κλάδο Κλωστοϋφαντουργεία-Βαφεία-Φινιστήρια), «Μεταλλουργικές Βιομηχανίες» και «Βιομηχανίες Τροφίμων και Ποτών», σε ποσοστά 25%, 21% και 30%, αντίστοιχα, γ) από τις ως άνω 130 μονάδες, που παράγουν υγρά απόβλητα κατά την παραγωγική τους διαδικασία, οι 65 διαθέτουν εγκατάσταση επεξεργασίας των παραγόμενων υγρών αποβλήτων, δ) από τη συνολική ποσότητα των παραγόμενων υγρών αποβλήτων (απόβλητα βιομηχανικής φύσης και απόβλητα αστικής φύσης) ένα ποσοστό της τάξης του 97% υφίσταται επεξεργασία (κεφάλαιο 5, σελ. 265-267). Περαιτέρω, στον Τόμο Β της ως άνω μελέτης παρουσιάζονται αναλυτικά στοιχεία σε σχέση με τα συστήματα επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων που εφαρμόζονται στις βιομηχανικές μονάδες της υπό μελέτη περιοχής (κεφάλαιο 6.2.), καθώς και τους τρόπους διάθεσης των υγρών αποβλήτων ανά βιομηχανική μονάδα και βιομηχανικό κλάδο (κεφάλαιο 6.4). Σύμφωνα με τα αναφερόμενα στον ως άνω Τόμο «... ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό των παραγόμενων υγρών αποβλήτων (ποσοστό περίπου 78,7%) το οποίο προέρχεται από ένα σχετικά μικρό αριθμό βιομηχανικών μονάδων (περίπου εικοσιτεσσάρων (24) βιομηχανικών μονάδων) διατίθεται στον ποταμό Ασωπό ή σε παραποτάμους του. Επίσης, σημαντική είναι η ποσότητα των υγρών αποβλήτων (ποσοστό 12,4%) τα οποία αφού επεξεργαστούν επαναχρησιμοποιούνται. Συγκεκριμένα είκοσι δύο (22) βιομηχανικές μονάδες εφαρμόζουν τη μέθοδο της επαναχρησιμοποίησης, ανάκτησης των παραγόμενων αποβλήτων. Επίσης, στον ίδιο τόμο παρατίθενται τα ποιοτικά χαρακτηριστικά καθώς και τα ρυπαντικά φορτία των παραγόμενων υγρών αποβλήτων. Στη συνέχεια πραγματοποιείται σύγκριση της βιομηχανικής δραστηριότητας και παραγωγής υγρών αποβλήτων το έτος 2009 σε σχέση με το έτος 1997, με βάση τα στοιχεία που ελήφθησαν από την προαναφερθείσα μελέτη που εκπονήθηκε από το Τμήμα Χημικών Μηχανικών του Ε.Μ.Π., και διαπιστώνεται ότι «η ημερήσια ποσότητα των παραγόμενων υγρών βιομηχανικών αποβλήτων παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη σε σχέση με την ποσότητα υγρών αποβλήτων που καταγράφηκε το έτος 1997 στα πλαίσια της ανωτέρω μελέτης. Παρόλα αυτά, σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα, ο αριθμός των βιομηχανικών μονάδων στην περιοχή μελέτης παρουσιάζει σημαντική αύξηση (κατά ποσοστό 57%), ενώ σημαντική διαφοροποίηση παρατηρείται στη συμμετοχή των επιμέρους κλάδων της βιομηχανικής δραστηριότητας. Το έτος 2009 εκπονήθηκε και μελέτη του ΤΕΕ με θέμα “Το πρόβλημα του Ασωπού ποταμού. Προτάσεις αντιμετώπισής του”. Περαιτέρω, στο υπ’ αρ. 2743/17.10.2013 έγγραφο απόψεων του Αναπληρωτή Υπουργού ΠΕΚΑ, αναφέρονται οι ενέργειες του Υπουργείου σε σχέση με την περιοχή του Ασωπού, μεταξύ αυτών δε, η επιλογή της ευρύτερης περιοχής

Ασωπού ως περιοχής που χρήζει περιβαλλοντικής εξυγίανσης με τη δυνατότητα ίδρυσης “Επιχειρηματικού Πάρκου Εξυγίανσης” (άρθρο 41 ν. 3982/2011, Α΄ 143), καθώς και η εκπόνηση Μελέτης Σκοπιμότητας Κεντρικού Συστήματος Επεξεργασίας Βιομηχανικών Αποβλήτων περιοχής Οινοφύτων-Σχηματαρίου (ΣΕΒ, Μάιος 2011), στην οποία προκρίνεται η κατασκευή δύο μονάδων επεξεργασίας ως η πλέον ενδεδειγμένη λύση για την αντιμετώπιση του προβλήματος στην περιοχή. Εξάλλου, στο από 15.5.2014 έγγραφο του Δήμου Ωρωπού προς το Δικαστήριο αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι στην περιοχή του Ασωπού και σε ακτίνα 7 χιλιομέτρων υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός μικρών, μεσαίων και μεγάλων μεταποιητικών επιχειρήσεων, ο οποίος -σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας Οινοφύτων-υπερβαίνει τις 1.000, και ότι σε ημερήσια βάση απορρίπτονται στον Ασωπό συνολικά 13.000 m³ υγρών αποβλήτων, ανεπεξέργαστα, ή ελλιπώς επεξεργασμένα, με αποτέλεσμα τη σημαντική ρύπανση των επιφανειακών και υπογείων υδάτων της περιοχής, η οποία, σε ορισμένες περιπτώσεις ξεπερνά εκατοντάδες φορές το ανώτατο επιτρεπτό όριο παρουσίας συγκεκριμένων ρύπων στο υδάτινο περιβάλλον. Γίνεται μάλιστα επίκληση μελετών του ΙΓΜΕ του 2008 και νεώτερων δεδομένων, όπου καταγράφονται μεγάλες συγκεντρώσεις εξασθενούς χρωμίου και άλλων τοξικών μετάλλων. Με το πρόβλημα του Ασωπού ποταμού ασχολήθηκε κατ’ επανάληψη το Δικαστήριο, ειδικότερα δε με τις αποφάσεις 3974-3978/2010 της επταμελούς συνθέσεως του Τμήματος κρίθηκε ότι πέρα από τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΕΚΑ, και η Ν.Α. Βοιωτίας όφειλε να ερευνησει ενδελεχώς της συνθήκες λειτουργίας συγκεκριμένων επιχειρήσεων και να επιβάλει τις νόμιμες κυρώσεις για την αποφυγή περαιτέρω ρύπανσης του ποταμού που μπορεί να περιλαμβάνουν και την προσωρινή οριστική διακοπή λειτουργίας, ενώ με την απόφαση 976/2015 της επταμελούς συνθέσεως κρίθηκε στο πλαίσιο εφαρμογής της Οδηγίας 2004/35/EK για την περιβαλλοντική ευθύνη, ότι σε σχέση με τη διάθεση στον Ασωπό υγρών αποβλήτων και βιομηχανικών λυμάτων, η Διοίκηση οφείλει να λάβει τα πρόσφορα μέτρα πρόληψης και αποκατάστασης κατά την έννοια των άρθρων 5 και 6 της ως άνω Οδηγίας (άρ. 8 και 9 π.δ/τος 148/2009).

10. Επειδή, με την επίμαχη, από 22.5.2009, αίτησή τους, οι αιτούντες επεσήμαναν, επικαλούμενοι συγκεκριμένα στοιχεία και μελέτες, το οξύ πρόβλημα που έχει δημιουργηθεί στην περιοχή, με την επί δεκαετίες ανεξέλεγκτη διάθεση αποβλήτων στον Ασωπό ποταμό, ζήτησαν σε από τη Διοίκηση να εγκρίνει περιβαλλοντικούς όρους για το έργο «Κεντρική Μονάδα Επεξεργασίας Υγρών Βιομηχανικών Αποβλήτων περιοχής Ασωπού» και συνδυαστικά ή διαζευκτικά την προώθηση Προεδρικού Διατάγματος για το χαρακτηρισμό της περιοχής λεκάνης απορροής χειμάρρου Ασωπού ως «Ζώνης Ειδικών Περιβαλλοντικών Ενισχύσεων», κατά το άρθρο 23 του ν. 1650/1986, στο οποίο να προβλέπεται ως αναγκαίο μέτρο η εγκατάσταση της ως άνω μονάδας επεξεργασίας αποβλήτων.

11. Επειδή, από τα εκτεθέντα στις προηγούμενες σκέψεις δεδομένα, έχει αναδειχθεί το χρόνιο πρόβλημα ουσιώδους διατάραξης του οικοσυστήματος του Ασωπού ποταμού και η ανάγκη να ληφθούν μέτρα αποκαταστάσεώς του, δεδομένου, μάλιστα, ότι πέραν του φυσικού οικοσυστήματος, συντρέχει άμεσος κίνδυνος και για την υγεία των κατοίκων. Ενόψει αυτών, και κυρίως ενόψει του ότι έχουν ήδη κατατεθεί μελέτες σχετικά με το πρόβλημα αυτό (βλ. ανωτέρω σκέψη 10) και ευρίσκονται στη διάθεση της Διοικήσεως ενώ και οι ίδιοι οι αιτούντες έχουν, όπως εξετέθη στην προηγούμενη σκέψη, επικαλεσθεί με την αίτησή τους προς την Διοίκηση σχετική μελέτη προστασίας και αποκατάστασης για την αντιμετώπιση του ζητήματος. Ειδικότερα, καλείται η Διοίκηση χωρίς καμία περαιτέρω καθυστέρηση α) να διακόψει τη λειτουργία όσων μονάδων δεν διαθέτουν σύστημα επεξεργασίας αποβλήτων ή λειτουργούν κατά παράβαση των σχετικών με την επεξεργασία αποβλήτων περιβαλλοντικών όρων, ώστε να αποφευχθεί η περαιτέρω ρύπανση του οικοσυστήματος, β) να επιλύσει το γενικότερο πρόβλημα επεξεργασίας αποβλήτων, είτε με την κατασκευή κεντρικής μονάδας, είτε με όποιο αντίστοιχο έργο επιλέξει, ενόψει και των σχετικών μελετών, και γ) να λάβει τα κατάλληλα μέτρα αποκατάστασης του διαταραχθέντος οικοσυστήματος, μεταξύ των οποίων και το ήδη μνημονευθέν προεδρικό διάταγμα του άρθρου 23 του ν. 1650/1986.
12. Επειδή, κατόπιν τούτων, η κρινόμενη αίτηση πρέπει να απορριφθεί ως προς του αιτούντες, που αναφέρονται στην τρίτη σκέψη, αλλά να γίνει περαιτέρω δεκτή ως προς τους λοιπούς αιτούντες και να αναπεμφθεί η υπόθεση στη Διοίκηση, προκειμένου να λάβει τα ως άνω μέτρα προστασίας και αποκατάστασης του Ασωπού ποταμού.